

CULTURA EN PERILL

¿Es pot proscriure, discriminar i perseguir, en raó de les seues idees, escriptors i entitats culturals a l'Europa democràtica del segle XXI? Malauradament, sembla que sí, perquè és el que passa al País Valencià. El que es proclama i fa, sense cap rubor, des de les institucions en mans de la coalició governant, una amalgama de dreta extrema i extrema dreta.

Els fets son ben coneguts. Intents de censura en biblioteques de publicacions suspectes. Vetos a escriptors —com en el cas de Manuel Baixauli— que no combreguen amb la ideologia dels nous governants. Discriminació en les ajudes públiques en matèria de cultura, segons les afinitats o la distància ideològica. Tot molt precipitat i confús, però evident en el seu disseny, que ha dut a deixar sense cap mena de subvenció, en els pressupostos de la Generalitat Valenciana per a 2024, entitats com la Federació d'Instituts d'Estudis Comarcals del País Valencià, la Càtedra Vicent Andrés Estellés de la Universitat de València, la Fundació Carles Salvador, Acció Cultural del País Valencià o l'Espai Joan Fuster de Sueca, entre moltes altres institucions, associacions, organismes i entitats. Perillen les ajudes a l'edició. S'anul·la l'aportació valenciana a l'Institut Ramon Llull, dedicat a la projecció exterior de la nostra llengua i cultura. A més, i de pas, es retallen les assignacions pressupostàries a l'IVAM, el Consorci de Museus o l'Institut Valencià de Cultura (tots tres, organismes de la Generalitat). En canvi, es fa una aportació quantiosa a la Fundación del Toro de Lidia, amb seu a Madrid, i es programen altres subvencions amb una rellevància i significació «cultural» semblant, és a dir, nul·la, sectària i vergonyosa.

Tot això és només el començament. És un avís i una declaració d'intencions. La dreta que governa les institucions valencianes s'ha adaptat als nous temps de brutalització de la política amb una rapidesa remarcable. Res d'inhibicions, res de concessions a la moderació i la convivència civilitzada! Res de liberalisme contemporitzador! La política més visceral, agressiva i primària s'ha instal·lat entre nosaltres.

Representa això el sentiment majoritari dels valencians? És evident que no. Tampoc és exactament el que s'havia explicat en les darreres eleccions municipals i autonòmiques, que giraven al voltant d'altres qüestions molt diferents. No s'havia promès extirpar un component substancial de la cultura valenciana, atacar abruptament la llengua dels valencians, reduir l'abast i la projecció d'un esforç de cultura i civilització que honora els qui el promouen i beneficia el conjunt de la societat.

Estem clarament davant un procés de barbarització i descivilització que té, sí, precedents històrics (les depuracions, la censura, l'índex de llibres prohibits, la crema de llibres, la persecució i exili d'escriptors i artistes), però també paral·lels actuals en governs i règims repressius i fonamentalistes, engegats per ideologies reaccionàries i conspiranoiques: allunyats dels paràmetres de racionalitat i il·lustració propis de societats que han après les lliçons del passat. Són els paràmetres que han marcat, fins ara, la pauta, el criteri, el nord als quals s'han d'atenir tant els ciutadans com les institucions. Quan aquests paràmetres de racionalitat i il·lustració, de cultura i llibertat, son atacats, malmesos o descartats, és hora de posar-se alerta.

Està en perill la cultura dels valencians i per extensió del conjunt dels ciutadans que fan servir la mateixa llengua. Està en perill també i com sempre ha passat al llarg de la història, en temps de foscor, alguna cosa més. Convé meditar l'advertiment històric, basat en una experiència malaurada, que voldríem que fos purament metafòric: On cremen llibres, acabaran cremant persones. Encara no s'han cremat llibres, però es fa tots els possibles per amagar-los o fer-los impossibles, amb un ús arbitrari, indegut, escandalós, de les institucions. Tampoc s'han cremat persones, però les discriminen i prohibeixen, que és una manera de cremar-les «en efígie». Un ritual, un atavisme, un retorn a les cavernes de la foscor i la incultura. Aquest és el panorama i el programa.

Tot plegat ens revolta i ens convoca. El mal que fan i faran a la societat valenciana esdevindrà un revulsiu. La resposta i la revolta que provocaran seran èpiques. I conformaran alhora l'èpica que les generacions actuals han d'escriure per dignitat i responsabilitat, amb elles mateixes, la cultura i el País. Queda en l'aire, de tota manera, una qüestió. ¿És legal i constitucional, s'ajusta a les lleis internacionals, discriminar, vetar, prohibir i marginar persones i entitats culturals en raó de les seues idees? No està gens clar, i aquest front jurídic hauria de ser explorat urgentment.